

جامعه

روزنامه فرهنگی - اجتماعی صبح ایران

نخبگان استانی در سیمای ملی

شعار عدالت محوری در رسانه ملی به تولید و پخش برنامه‌هایی با اولویت استان‌ها منجر شده است

صفحه ۶

لذت جای
با طعم زیارت

روایت تعدادی عاشق دل‌داده که توفیق خدمت در چاپخانه حرم حضرت رضا (ع) را پیدا کردند

۱۱/۴

خاطره‌بازی
با «صبح جمعه با شما»

منوچهر آذری نگران کنار گذاشتن برخی پیشکسوتان بازیگری است

۷/۴

ریشه‌یابی دشمنی
صهیونیسم با اسلام

یهود پس از فتح خیبر کاملاً زیر سلطه قدرت اسلام بود و امکان نقش‌آفرینی در هیچ حوزه‌ای نداشت

۸/۴

زاویه دید

در گفت‌وگو با دکتر مصطفی صادقی‌کاشانی، به بازشناسی جاهلیت و دوران بعثت پرداختیم

مردمان حجاز، پیامبر(ص) را نفهمیدند

قبیله یهود در یثرب ساکن‌اند که دارای جایگاه خاصی نزد مشرکان هستند؛ فضل علمی برای آنها قائل می‌شدند زیرا اهل کتاب بودند و از نظر بازرگانی، رونق اقتصادی و تجاری در منطقه شمال حجاز نیز عمدتاً در دست یهود بوده‌است.

پیامبر با یهود پیمانی می‌بندد و با آنها به همزیستی مسالمت‌آمیز می‌پردازد اما یهودیان پیمان شکنی می‌کنند و به ترتیب، غزوه‌های بنی قیثاق، بنی نظیر و بنی فریظه تقریباً فقط در سه سال رخ می‌دهد که درباره این غزوه سومی، حتی بحث‌هایی جنجالی شده‌است. آخرین رویارویی پیامبر با یهود «خیبر» در سال هفتم است، زیرا یهود با فعالیت‌هایی در منطقه شمالی مدینه، ناامنی ایجاد کرده‌بود.

۴] همچنان که گفتید دیگر پس از این غزوه آخری از یهود، چندان جوان و کنشگری چشمگیری نمی‌بینیم. آن چنان که گفته می‌شود یهود از دوره میلاد پیامبر در مکه قصد ترور ایشان را داشتند یا جدها حاشم را برای جلوگیری از میلاد پیامبر در غزه از پیش‌ترها ترور می‌کنند یا حتی پدرشان عبدا... را او... هرچند ممکن است نظرها و تحلیل‌ها برداشت‌ها مختلف باشد یا شاید صهیونیسم کنونی را که می‌بینند به چنان برداشت‌هایی می‌رسند. اما با آن مقدار آگاهی که بنده از تاریخ دارم، باید گفت پیش از میلاد پیامبر تا دوران خیبر یا حتی دوره‌ای پس از رحلت‌شان، ممکن است نفوذ یهود را تا اندازه‌ای بپذیریم اما این که شما از نفوذشان در بنی‌امیه، به‌ویژه دوران معاویه سپس در بنی عباس پرسیدید، باید اذعان کرد؛ خیلی سراغ نداریم و داده‌های مستند تاریخی از چنین رویکردی پشتیبانی نمی‌کند. شاید به‌صورت موردی، افرادی بوده باشند!

به‌ویژه عمر ابن خطاب که وقتی روی کار آمد، این یهودیان را از حجاز و جزیره‌العرب بیرون راند که این مساله بسیار معروفی در تاریخ است. این که شماری کتاب و مقاله نوشته می‌شود و مرکزی هستند که «یهودشناسی» را خیلی برجسته نشان می‌دهند، همه و همه برداشت‌هایی است که با شواهد و دلایل و اسناد تاریخی، چندان قابل پیگیری نیست و برداشت‌ها و تحلیل‌هایی است که اثبات‌شان مشکل است.

نداشتند و استواری‌شان در اطاعت محض از پیامبر نمایان بود. از این‌رو بعدها تئوری عمر ابن خطاب اجرایی شده که ما را از خاندان بنی‌هاشم همان یک پیامبر بسند است و مردم مایل نیستند که جانشین پیامبر نیز از همین خاندان‌ها شمی باشد و صلاح می‌دانند که جانشینی از قبیله دیگری برای پیامبر تعیین شود! معنای این سخن همین است که هنوز «قبیله‌ای می‌اندیشیدند» و آن رگ‌وریشه‌ها و فرهنگ جاهلی همچنان در نهاد آنها بود که همان هم سرآخر به ایجاد روندی متفاوت از خواست پیامبر انجامید. به‌هر روی، این همان موضوعی بود که با مجموعه‌ای از مقدمات دیگر در سقیفه مطرح شد و به کرسی نشست؛ شهادت‌رست طرح کردید که باید جاهلیت را فهمید.

۴] یهود و نقش‌شان در دشمنی با اسلام ناب محمدی و خاندان وحی را در زمان ما برجسته نشان می‌دهند. درباره نقش یهود روشن‌گری می‌فرمایید؟

شماری از پژوهشگرانی که اتفاقاً دغدغه دارند و کتاب می‌نویسند، بحث‌هایی مطرح می‌کنند که نقش یهود را پررنگ نشان می‌دهد. اتفاقاً در فیلم آقای مجید مجیدی (محمد رسول...) نیز به همین‌گونه بود که یهود نقش خاصی داشته و... باید افزود که یهود در دوران ۱۳ ساله مکه به مشرکان، مشورت و کدهایی می‌دادند تا مشرکان از رهگذر آن داده‌ها بتوانند پیامبر را به چالش بکشند و ببیچانند؛ که شماری از داده‌های قرآنی «بستلونک عن فلان و بهمان» در پاسخ به همان چالش‌ها فروفرستاده شده‌است. اما در این دوران ۱۳ ساله، حضور مستقیمی از یهود گزارش نمی‌شود، چون چنین حضور و تأثیری نداشتند.

پیامبر که هجرت می‌کند در موضع ضعف است. سه

برای نفوذ ایمان اسلامی در نهاد آنها انجام داد و همان تحول بزرگی که ایجاد کرد نشان‌آزاین واقعیت است؛ هرچند که آنها واقعاً نفهمیدند و دریافته‌اند. اما از آنجا که همان مسائل قبیله‌ای به‌ویژه عصیت قبیله‌ها ریشه‌دار بود و آن رگ‌ها همچنان از آیشخورهای قدیمی جاهلی‌اش نبریده بود، مردمان به ابعاد و ژرفای رسالت پیامبر پی نبردند. به‌هر روی، دگرگونی و تحول فرهنگی با فقط یکی دو دهه چندان ممکن نیست، به‌ویژه در آن شرایط و با ساختارهای محدود ارتباطی آن دوران. ذهنیت‌ها و وضعیت اجتماعی و ساختارهای رفتاری اعراب در دوره برپایی سقیفه همچنان همان وضعیت بیست و چندسال پیشتر و قبل از بعثت بود.

۴] بسیاری روی آوردن‌شان به اسلام از آغاز دعوت و رسالت که نبود، با یک اشد در بازه‌های بعدی مثلاً چهار یا پنج یا شش یا هفت سال پیش از رحلت پیامبر، مسلمان شده بودند. به همین خاطر از اسلام ناب محمدی یعنی همان «روح متحده» با ثقل قرآن، چندان سردر نمی‌آوردند.

چنان شرایطی باعث می‌شد که به رغم تأکید قرآن، از پیامبر اعظم اطاعت و فرمانبرداری محض نداشته باشند. این که ما شیعیان درباره برخی کنشگری‌ها و رفتارهای صحابه، نقد و نظر داریم و آنها را نمی‌پذیریم، عمده‌اش برآمده از همین امر است که تابع و فرمانبردار محض پیامبر نبودند.

توجه داشته باشید بعد‌ها که امیرالمومنین، آماج و هدف آن کینه‌ها و سرزنش‌ها شد که چرا برخی بزرگان قریش را در جنگ‌ها کشتی یا جلوی این‌وآن قبیله ایستادی، چنان قاطعیت مومنان‌های به این خاطر بود که ایشان در راه خدا و در پاسخ به فرمان پیامبر هیچ ملاحظه‌کاری

بامداد اسلام در شرایط و محیط رخ‌داد که بدون بازشناخت آن وضعیت نمی‌توان روح اسلام ناب محمدی را دریافت. در همین زمینه، با پژوهشگر تاریخ اسلام راتنا ایجاد و جافاناد «خلیفه‌گرایی» صادقی‌کاشانی به بررسی شرایط پیشا بعثت پرداختیم.

۴۴۴

۴] بنیان‌های مهم جاهلیت را اگر نشناسیم، نمی‌توان رخ‌داد شگرف میث و روند رویداد‌های بامداد اسلام را تا ایجاد و جافاناد «خلیفه‌گرایی» به‌درستی و روشنی دریافت؛ پس...؟

این نکته کاملاً درست است که باید جاهلیت را بفهمیم، زیرا اگر جاهلیت را نشناسیم، قرآن را نمی‌توانیم به‌خوبی دریابیم. کسانی که در رشته‌های تاریخ اسلام و پیامبر تحصیل می‌کنند، باید دست‌کم دو واحد درباره جاهلیت داشته باشند یا دست‌کم بخشی از جاهلیت را باید بخوانند. حتی فقیهانی که می‌خوانند فتوا بدهند و براساس آیات قرآن بایستی حکم کنند، لازم است به همان فضای نزول و دوران پیش از میث (جاهلیت) تا اندازه‌ای آگاهی داشته باشند و در آن فضا قرار بگیرند.

نویسنده و پژوهشگر برجسته شیعه عراقی، روان‌شاد دکتر جواد علی در مجموعه ۱۰ جلدی «المفصل» در باب تاریخ عرب قبل از اسلام، آداب و رسوم و مسائل اجتماعی و باورها و حتی فقه عرب جاهلی را شرح کرده که برای شناخت پیامبر و فهم قرآن، آگاهی از چنان مولفه‌هایی بسیار مهم است.

بعثت سقیفه را از زاویه‌ای پیش کشیدید که گاهی در کلاس‌ها نیز عنوان می‌کنم که مردم در واقع پیامبر را خوب نفهمیدند. بالاخره آنها نزدیک به همان دوران جاهلی (پیش از بعثت) بودند و همچنان که قرآن می‌فرماید شما فقط اسلام آورده‌اید و آن ایمان، نه در دل شما آمده، نه نهادینه شده! به‌ویژه آنگونه که باید و شاید و خواست پیامبر بود، البته پیامبر تلاش خودش را

علی منطهری گروه فرهنگ و هنر

بازشناخت آن وضعیت نمی‌توان روح اسلام ناب محمدی را دریافت. در همین زمینه، با پژوهشگر تاریخ اسلام راتنا ایجاد و جافاناد «خلیفه‌گرایی» صادقی‌کاشانی به بررسی شرایط پیشا بعثت پرداختیم.

بنیان‌های مهم جاهلیت را اگر نشناسیم، نمی‌توان رخ‌داد شگرف میث و روند رویداد‌های بامداد اسلام را تا ایجاد و جافاناد «خلیفه‌گرایی» به‌درستی و روشنی دریافت؛ پس...؟

این نکته کاملاً درست است که باید جاهلیت را بفهمیم، زیرا اگر جاهلیت را نشناسیم، قرآن را نمی‌توانیم به‌خوبی دریابیم. کسانی که در رشته‌های تاریخ اسلام و پیامبر تحصیل می‌کنند، باید دست‌کم دو واحد درباره جاهلیت داشته باشند یا دست‌کم بخشی از جاهلیت را باید بخوانند. حتی فقیهانی که می‌خوانند فتوا بدهند و براساس آیات قرآن بایستی حکم کنند، لازم است به همان فضای نزول و دوران پیش از میث (جاهلیت) تا اندازه‌ای آگاهی داشته باشند و در آن فضا قرار بگیرند.

نویسنده و پژوهشگر برجسته شیعه عراقی، روان‌شاد دکتر جواد علی در مجموعه ۱۰ جلدی «المفصل» در باب تاریخ عرب قبل از اسلام، آداب و رسوم و مسائل اجتماعی و باورها و حتی فقه عرب جاهلی را شرح کرده که برای شناخت پیامبر و فهم قرآن، آگاهی از چنان مولفه‌هایی بسیار مهم است.

بعثت سقیفه را از زاویه‌ای پیش کشیدید که گاهی در کلاس‌ها نیز عنوان می‌کنم که مردم در واقع پیامبر را خوب نفهمیدند. بالاخره آنها نزدیک به همان دوران جاهلی (پیش از بعثت) بودند و همچنان که قرآن می‌فرماید شما فقط اسلام آورده‌اید و آن ایمان، نه در دل شما آمده، نه نهادینه شده! به‌ویژه آنگونه که باید و شاید و خواست پیامبر بود، البته پیامبر تلاش خودش را

دوشنبه‌نویشته‌ها

رقابت نفس‌گیر ۳۰+۳ در جشنواره فیلم فجر؟!

محمد تقی فهیم نویسنده و منتقد

بالاخره جشنواره فیلم فجر به ایستگاهی رسید که در آن از سینماگران قبل انقلاب خبری نیست. این دوره در بخت در اختیار فیلمسازان نسل ایران نوین است. در رخ‌داد کنونی، نه تنها از کارگردان‌های پیش از انقلاب کسی حضور ندارد، بلکه مشارکت نسل اول فیلمسازان پس از انقلاب نیز بسیار کم‌رنگ است و برعکس، پرتعدادترین‌ها را نسل دوم و سوم تشکیل می‌دهند. در واقع این دوره جشنواره، همه‌جوره متعلق به گروهی از هنرمندان سینماست که غالباً حتی متولد سال‌های بعد از انقلاب‌اند و معدودی نیز که سن‌شان بیشتر از طول عمر انقلاب است، سینماآموخته و پرورش‌یافته در بدنه سینمای پس از انقلاب هستند. امسال، بخش مسابقه سینمای ایران در جشنواره، شامل ۳۳ فیلم بلند داستانی (زنده) است که از این میان فقط سه نفرشان متعلق به نسل اول فیلمسازان پس از انقلاب است و ۳۰ کارگردان دیگر، اعم از فیلم‌اولی تا پرتجربه‌ها را سینماگران گروه سنی جوان تشکیل می‌دهند. بنابراین مارا تانی را شاهد خواهیم بود که در اساس سه نفر با سی نفر رقابت می‌کنند. اگر چنانچه روند و نتیجه مسابقه امسال نیز به‌سیاق دوره‌های قبلی باشد که اتفاق‌های پرسروصدا خلافت‌اند و آوانگارد را فیلم‌اولی‌ها و جوانان رقم می‌زدند، یعنی این که قدیمی‌ها یا همین سه نفر فیلمساز نسل اولی، کاری سخت و نفس‌گیر را پیش‌رو دارند تا بتوانند در برابر جوان‌ترها حرفی برای گفتن داشته باشند. موضوع جذاب و جالب قضیه در این است که سه نفر قدیمی حاضر در زمینه‌های مختلف سبک و سیاق و سلیقه و حتی بن‌مایه‌های فکری کاملاً با هم فرق دارند، لذا همین مورد باعث کنجکاوی بیشتر می‌شود. مثلاً اولین نفر این صف را ابراهیم حاتمی‌کیا تشکیل می‌دهد. فیلمساز جنجالی و پر حاشیه‌ای که بی‌کم‌وکاست می‌توان با قاطعیت گفت که جشنواره در روز نمایش فیلم «موسی‌کلیم...» سانس و سالی بر پا به خود خواهد دید و ایضا نشست پرسش و پاسخی ملو از خبرنگاران و منتقدان را تجربه خواهد کرد. حضور حاتمی‌کیا که در هر دوره جشنواره با کشمکش‌ها، تنش‌ها و کلا جذاب‌ترین جلسات همراه بوده‌است، این دوره به دلیل دوری پنج‌ساله‌اش از سینما حتماً برای همه مقامی آرتیستیک خواهد داشت. بی‌شک، بودن حاتمی‌کیا در جشنواره امسال، وزن و اعتبار این دوره را مضاعف کرده‌است. نفر بعدی رسول صدرعاملی است؛ کارگردان خوشنامی که با فیلم‌های خاطره‌انگیزی چون «گل‌های داوودی» و «من ترانه پانزده سال دارم» پس از هفت سال دوری از کارگردانی، جشنواره پیش‌رو را با فیلم «زیبا صدایم کن» که اقتباسی از کتابی به همین نام است، گرما خواهد بخشید. حضور این ملودرام‌ساز قدیمی برای خیلی‌ها کنجکاوی برانگیز است که می‌خوانند بدانند چه‌کرده؛ پس رفته یا خودش را جلو کشیده؟ اما سومین فیلمساز شناخته‌شده از نسل اولی‌های پس از انقلاب ابوالفضل جلیلی. کارگردان خوش‌برخوردی که همواره روابط عمومی‌اش بر اهمیت فیلم‌هایش چربیده‌است. خصوصاً که آثار جلیلی قریب به اکثریت‌شان رنگ پرده را ندیده‌اند. فی‌الواقع فیلم‌های جلیلی همواره برای بیرونی‌ها (آنهم فستیوال‌ها) فیلم بوده‌اند، چنانچه در دهه ۸۰ هم که در صدر خبرها بود، به دلیل حضور در جشنواره‌های جهانی بود، درحالی که برای تماشاگران انبوه این دیار، بود و نبودشان فرقی نمی‌کرده‌است. به‌عنوان مثال کوره‌پزخانه‌ها، کوره‌راه و حاشیه شهرها که کودکان و نوجوانان در مرکز ثقل‌شان می‌لوند، تقریباً همه داشته‌های متن و بطن فیلم‌های جلیلی را پر می‌کرده‌اند و اینک نیز با اثری به نام «داد» در راستای دیگر فیلم‌هایش، یعنی با محوریت نوجوانان بزرگ‌ار به جشنواره امسال آمده‌است. خلاصه این که اگر هم سه فیلمساز کارکشته حاضر در جشنواره امسال را نادیده بگیریم، بازهم با ۳۰ کارگردان جوانی نامی مواجهیم که این رویداد هنری/سینمایی باشکوه را حال و هوایی متفاوت خواهند بخشید.

